

Аналіз особливостей та розвитку туристичного ринку України

Січка І.І.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри туристичної інфраструктури та сервісу
Факультету туризму та міжнародних комунікацій
Ужгородського національного університету

У статті проаналізовано стан розвитку туристичного ринку в Україні. Вплив туристичного сектору на економіку країни та державу загалом. Проблеми та перспективи розвитку туристичного ринку в Україні. Аналіз кількості туристів в Україні за останні роки. Стан туристичної галузі України. Проаналізовано дані Державної служби статистики та Всесвітньої організації туризму, щодо кількості туристів (іноземних та внутрішніх туристів), значення туристів з України в європейській туристичній сфері. Роль туристичної сфери України як однієї з найперспективніших.

Ключові слова: туризм, ринок туристичних послуг, туристичний продукт, економіка, країна.

Сичка И.И. АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ И РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО РЫНКА УКРАИНЫ

В статье проанализированы состояние развития туристического рынка в Украине. Влияние туристического сектора на экономику страны и государство в целом. Проблемы и перспективы развития туристического рынка в Украине. Анализ количества туристов в Украине за последние годы. Состояние туристической отрасли Украины. Проанализированы данные Государственной службы статистики и Всемирной организации туризма, по количеству туристов (иностранцев и внутренних туристов), значение туристов из Украины в европейской туристической сфере. Роль туристической сферы Украины как одной из самых перспективных.

Ключевые слова: туризм, рынок туристических услуг, туристический продукт, экономика, страна.

Sichka I.I. ANALYSIS OF FEATURES AND THE DEVELOPMENT OF TOURISM MARKET IN UKRAINE

The article analyzes the state of the tourism market in Ukraine. The impact of the tourism sector on the economy and the state in general. The problems and prospects of the tourism market in Ukraine are analyzed. The number of tourists in Ukraine in recent years is researched. The state of tourism industry in Ukraine. Data of State Statistics Service and the World Tourism Organization on the number of tourists (foreign and domestic tourists) and the importance of tourists from Ukraine in the European tourism sector are analyzed.

The role of the tourism industry of Ukraine as one of the most promising.

Keywords: tourism, tourism market, tourism product, the economy, the country.

Вступ і постановка проблеми. На початку XXI ст. туристична індустрія набула великих розмірів та приносить високі прибутки країнам, які її розвивають. Туристичний ринок набуває рис високо – конкурентного середовище, де кожна країна намагається стати першою по просуванню туристичного товару, адже прибутки від туристичної індустрії з кожним роком займають все більші показники у бюджетах країн світу. Ось чому розвиток туристичної індустрії в Україні є такою важливою темою дослідження. Сфера туризму якщо її правильно просувати, може приносити високі прибутки для економіки, та країні в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливість дослідження розвитку туристичної сфери та її значення проаналізована в працях іноземних та вітчизняних вчених. Наукові дослідження відображають багато проблем та особливостей туристичної сфери:

організація діяльності у ринкових умовах – О. Любіцева, особливості становлення туристичної індустрії в Україні – Шепелюк С. І. [6], багатьма вченими проаналізовано загальний стан туристичної сфери – Оленічева Ю. О., Корнева Д. А.. Статистичні дані різних періодів про стан туристичної індустрії в Україні представлені Державною службою статистики України [5]. Також досліджено дані про особливості розвитку туризму в Україні та у світі за інформацією впливової установи – Всесвітньої туристичної організації [2].

Метою даної роботи є, проаналізувати та дослідити особливості туристичної сфери в Україні, її вплив на економіку та країну загалом.

Результати дослідження. Туристичний ринок вважається досить гнучким і таким, що швидко відновлюється після дії несприятливих чинників. Але незважаючи на це, він гостро реагує на будь-які зміни у суспільстві

та на зовнішні чинники, які мають безпосередній вплив на нього. Саме ці зміни значною мірою визначають кон'юнктуру туристичного ринку – стан попиту і пропозиції на туристичний продукт на даній території за визначений проміжок часу. Відомо, що кон'юнктура туристичного ринку досить мінлива і залежить, зокрема, від політичних, економічних, соціальних та інших процесів [1].

У найближче десятиліття туризм залишиться одним з найбільших джерел створення нових робочих місць у ряді регіонів світу. За прогнозами експертів, протягом наступних п'яти років рівень щорічного зростання цієї галузі становитиме 5%, що дасть можливість створити 2 млн. нових робочих місць. За оцінками Всесвітньої туристичної організації (ВТО), питома вага туризму у створенні валового національного продукту (ВНП) країн світу в 2015 р. сягнула 11-12%. Крім того, результати проведених досліджень ВТО передбачають, що туристичний рух до 2020 р. зросте до 1,6 млрд. туристів за рік, які витратять 2 трлн дол. США, тобто 5 млрд. на день. Разом із телекомунікаційною індустрією, інформаційними технологіями туризм забезпечуватиме економічне зростання у XXI ст. Ця галузь розвивається швидкими темпами і

в найближчі роки може стати найбільш важливим сектором підприємницької діяльності [2].

Основною властивістю туризму є його здатність впливати на економіку регіону, країни й світу. На особливості зв'язку між стадіями економічного розвитку та характерними рисами розвитку туризму одним з перших звернув увагу П. Роту ще в 1959 р. З того часу формула не те, що не застаріла, але й продовжує підтверджуватися [3].

Сфера туризму має вагомий вплив на національну економіку країни:

- прямо (прямий вплив);
- або опосередковано (непрямий вплив).

При прямому впливі туризму приносить прибуток чи дохід суб'єктам сектору туризму, а при непрямому впливі збільшується попит в суміжних галузях економіки [6].

Ось ще одна з причин чому туристична індустрія та особливості її розвитку є важливі для кожної країни і для України також. Наша держава має надзвичайно великі можливості у розвитку туристичної галузі та інфраструктури, що може привести, як наслідок до зростання кількості туристів в нашу країну, що в свою чергу наповнить бюджет, створить нові робочі місця та принесе інші позитивні фактори в економіку та життя країни загалом.

Таблиця 1

Туристичні потоки [5]

	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього ²	Із загальної кількості туристів: ¹			Кількість екскурсантів ²
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи	
2000	2013998	377871	285353	1350774	1643955
2001	2175090	416186	271281	1487623	1874233
2002	2265317	417729	302632	1544956	1991688
2003	2856983	590641	344 332	1922010	2690810
2004	1890370	436311	441798	1012261	1502031
2005	1825649	326389	566942	932318	1704562
2006	2206498	299125	868228	1039145	1768790
2007	2863820	372455	336049	2155316	2393064
2008	3041655	372752	1282023	1386880	2405809
2009	2290097	282287	913640	1094170	1909360
2010	2280757	335835	1295623	649299	1953497
2011	2199977	234271	1250068	715638	823000
2012	3000696	270064	1956662	773970	865028
2013	3454316	232311	2519390	702615	657924
2014 ¹	2425089	17070	2085273	322746	1174702
2015 ¹	2019576	15159	1647390	357027	125471

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

² 2000-2010 за даними Міністерства інфраструктури України, починаючи з 2011 року за даними Держстату

Але за даними Державної служби статистики України кількість туристів, які відвідали Україну у 2014 – 2015 рр. зменшилася на 90% [4]. За даними Державної служби статистики (Держстату), у 2015 році Україну відвідали 15 159 іноземних туристів, в 2014-му – 17 070 осіб. Для порівняння, у 2013 році в Україну приїхали понад 232 тисячі іноземних гостей (табл. 1).

Зменшення кількості туристів, які приїжджають в Україну спричинено останніми подіями, які відбулися в країні, а також тим, що один з найбільших туристичних регіонів нашої країни – півострів Крим наразі є тимчасово окупованою територією, негативним чинником є також те, що навіть внутрішні туристи можуть надавати перевагу іноземному відпочинку, та інше.

За даними Державної служби статистики станом на 2015 р. в'їзд іноземних громадян в Україну відбувався з багатьох країн світу, але найбільше туристів прибули з Російської

Федерації, Білорусії, Туреччини, Ізраїлю, Німеччини та з інших країн світу [12].

Україна має вагомні об'єктивні передумови, щоб увійти до найрозвиненіших у туристичному відношенні країн світу, та приваблювати більше іноземних туристів. Адже якщо говорити про наявність туристичних ресурсів як одну з основних передумов для розвитку туризму, то Україна має всі шанси для інтенсивного розвитку туризму. Зручне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф, унікальне поєднання природно-рекреаційних ресурсів, культурно-історичної спадщини, розгалуження санаторно-курортної бази – всі ці фактори зумовлюють конкурентні переваги України в пропозиції туристичного продукту. [2]

В Україні туризм формує приблизно 1%-2% сукупного ВВП (в країнах Європи – біля 10%), частка експорту туристичних послуг в структурі експорту товарів та послуг в Україні становить 0.7% (в країнах Європи – 30%).

Таблиця 2

Фактори, які впливають на розвиток туризму та туристичний ринок України

Позитивні фактори	Негативні фактори
Велика кількість туристичних ресурсів.	Неефективне та нераціональне використання природних туристичних ресурсів.
Зміцнення позицій України на світовому туристичному ринку.	Відсутність чіткої стратегії розвитку індустрії туризму та чіткого його регулювання.
Сприяння розвитку індустрії пріоритетної туристичної діяльності.	Низька якість соціальної складової туризму в структурі зайнятості.
Представлення України на міжнародному рівні як демократичної європейської країни.	Недостатньо розвинена інфраструктура, система транспортного обслуговування стають на заваді швидкому піднесенню туристичної слави країни.
Наявність кваліфікованої робочої сили.	Відсутність комплексної стратегії розвитку туризму.
Наявність великої кількості туристичних атракцій для інвестування.	Неефективний менеджмент та приференціювання територій.
Розвиток комунікацій	Недостатня представленість країни в міжнародних туристичних заходах.
Позитивна екологічна ситуація більшої частини країни, що може в майбутньому стати поштовхом до розвитку зеленого туризму.	Пошкодження, занедбання чи навіть знищення туристичних об'єктів та культурної спадщини України.
Сучасні технології обслуговування.	Недостатнє фінансування об'єктів культурної спадщини.
Міжрегіональна співпраця та представлення бренду Україна	Значна «тінізація» туристичного ринку.
Наявність транскордонного співробітництва.	Недостатні інвестиційні впливання, як іноземних так і внутрішніх інвесторів.
Велика історична, культурна та архітектурна спадщина України, що можна використовувати для розвитку туристичної галузі країни.	Високі податкові ставки

Джерело: розроблено автором

За даними Всесвітньої туристичної організації UNWTO, частка України в туристичних потоках Європи становить близько 4% та близько 0,9% – в загальноєвропейських надходженнях від туристичної діяльності [7].

Низький рівень використання потужності туристичного потенціалу країни підтверджується незначним внеском туристичної сфери в ВВП (рис.1), а за даними Державної статистики України в 2015 р. відбулося скорочення кількості туристів, що ще більше знизило дохід від туристичної сфери.

Рис. 1. Питома вага прямих надходжень від туристичної сфери у ВВП України за 2005 – 2014 рр., % [8]

Згідно зі світовим рейтингом загального внеску туристичної сфери до ВВП країни, Україна у 2014 р. посіла лише 64-е місце (у 2013 р. – 53 – є місце) серед 184 країн світу [9, с. 1].

Перспективи розвитку та створення туристичної сфери України є надзвичайно великими, адже практично кожна область має свої особливості, які зможуть стати візитною картою країни в завоюванні іноземних туристів. Але багато проблем та негативних факторів

стоять на заваді розвитку туристичної галузі в Україні (табл. 2).

Отже, на шляху реалізації туристичного потенціалу України також стоять певні економічні, соціальні, екологічні та інші чинники. Негативним є локальний інформаційний вакуум щодо діяльності міжнародних організацій і запроваджених проектів у туристичній сфері [11]. Стратегічною метою розвитку туристичної індустрії України є створення конкурентоспроможного туристичного продукту, який максимально зміг би задовольнити потреби споживачів, та на основі якого можна б забезпечити комплексний розвиток територій та їхніх соціально – економічних інтересів. Також надзвичайно б сприяло виведенню туризму на якісно кращий рівень PR компанії наших туристичних об'єктів, адже багато туристів можливо навіть не знають, що в комплексі може запропонувати їм Україна. Тобто недостатня інформованість про туристичні заклади відпочинку, тури по країні, туристичні послуги також є негативним фактором у розвитку туризму. Не менш важливим залишається якість наданих туристичних послуг, за цим показником Україна поступається багатьом країнам.

Висновки. Таким чином можна зробити висновок, що Україна має надзвичайно великі перспективи у розвитку туристичного ринку послуг та туристичного бізнесу, адже має багато туристичних ресурсів, які є однією з передумов розвитку туризму. Але з іншого боку для того, щоб привабити туристів та розвивати туристичну галузь, потрібно виправити деякі проблеми, які гальмують розвиток туристичного бізнесу в Україні. В першу чергу потрібно побороти фактори, які мають негативний вплив на розвиток туристичної сфери і розвивати та вдосконалювати ті фактори, які мають позитивний вплив на туризм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Туристичний ринок України як індикатор суспільних процесів. В.Ю. Пестушко, к.г.н., доц. УДК 911.3. Електронний ресурс / [Режим доступу]: <http://er.nau.edu.ua:8080/bitstream/NAU/19654/1/%>.
2. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації – WorldTravelandTourismCouncil [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.wttc.org/research/economic-research/>.
3. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: навч. посіб. / Л.П. Дядечко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
4. Держстат: Кількість туристів, які відвідали Україну у 2014 і 2015 роках, впала на 90% [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/375340/derzhstat-kilkist-turystiv-yaki-vidvidaly-ukrayinu-u-2014-i-2015-rokah-vpala-na-90>.
5. Ukrstat.org – публікація документів Державної Служби Статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/tyr/tyr_u/potoki2006_u.htm.

6. Особливості становлення та розвитку туристичної індустрії в Україні. Шепелюк С.І. Вісник ДІТБ. – 2013. – №17. – С. 262-268 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/shepeljuk2.htm.
7. Travel & Tourism 2014 / World Travel & Tourism Council. – London, 2014. – 44 p.
8. Папп В. В. Розвиток сфери туризму в контексті Євроінтеграційних процесів в Україні. УДЄ 330.3:338.48(477) Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2015. Т. 20. Вип. 97.
9. Travel & Tourism Economic Impact 2014 Ukraine / World Travel & Tourism Council. – London, 2014. – 22 p.
10. Ірина Жук. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичного бізнесу в Україні. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини, 2008. – Вип. 24. – С. 71-76 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/zhuk.htm.
11. Бондаренко М. П. Позиціонування України на міжнародному туристичному ринку // Економічний часопис – XXI. – 2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ech/2011_1-2/14_Bondarenko.pdf.ц
12. Офіційний сайт Державної статистичної служби України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/tyr/tyr_u/vig2015_u.htm.